

## DE LICHTINGEN

regel ruim 60 000. Tegen de 15 000 vielen af op medische, soms ook op andere gronden. De resterende ruim 45 000 werden in twee groepen verdeeld: de buitengewoon dienstplichtigen die, als tenminste de materiële omstandigheden het toelieten, in buitengewone omstandigheden opgeroepen konden worden, en de gewoon dienstplichtigen die voor eerste oefening moesten opkomen. Die tweede groep was de kleinste. De jaarlijkse lichting die geoefend zou worden, was namelijk bij de Dienstplichtwet welke de minister van oorlog, de anti-revolutionair J. J. C. van Dijk, zelf oud-beroeps-officier, in december 1921 nog maar niet door de Tweede Kamer aanvaard gekregen had (50 stemmen voor, 48 tegen), op 19 500 man bepaald. Van alle fysiek geschikt kregen dus velen vrijstelling: wegens broederdienst (uit elk gezin behoefde slechts één zoon op te komen), wegens kostwinnerschap, wegens persoonlijke onmisbaarheid of wegens het bekleeden van, of in opleiding zijn voor, een geestelijk of godsdienstig-menslievend ambt. Waren deze vrijstellingen verleend, dan had men nog altijd veel meer dan 19 500 oproepbaren. Nu ging het lot beslissen. Uit een oud inschrijvingsregister van de gemeente Amsterdam werden – aldus de routine die men van '28 af volgde<sup>1</sup> – de namen genummerd; de nummers werden tijdens de jaarlijkse zitting van de vaste lotingscommissie in de Haagse Ridderzaal in een draaiende trommel gedaan; één nummer werd getrokken en met de onderhavige naam ving de inlijving aan, liep verder tot de z en begon dan eventueel weer bij de a tot de 19 500 bijeen waren.<sup>2</sup>

Van die 19 500 werden hoogstens 1000 aan de marine toegewezen, de rest kwam in het leger terecht. De duur van de eerste oefening was vijf-en-een-halve maand. Daarbij werd de lichting in tweeën gesplitst: ongeveer tweederde diende in de zomer, ongeveer één derde in de winter. De eerste oefentijd duurde voor sommige groepen langer: voor de aspirant-onderofficieren negen maanden, twaalf voor de aspirant-officieren, de ziekenverplegers, de dienstplichtigen van de luchtvaartdienst en de beredenen der artillerie (al het veldgeschut werd door paarden getrokken), vijftien maanden voor de cavalerie. De regel was evenwel dat men, als men goedgekeurd was, geen vrijstelling gekregen had en 'pech gehad' had bij de loting, vijf-en-een-halve maand diende. Daarna werd men met groot verlot gezonden; men bleef dienstplichtig: officieren tot hun vijftigste, onderofficieren tot hun vijf-en-

<sup>1</sup> Brief, 7 april 1967, van het hoofd van de afd. dienstplichtzaken van het ministerie van defensie. <sup>2</sup> In feite werden per jaar meest 21 500 man opgeroepen omdat de practijk aangetoond had dat van de 19 500 opgeroepen gemiddeld 2000 om verschillende redenen toch nog weer afvielen. Gemakshalve blijven wij van 19 500 spreken: meer werden er in elk geval per jaar niet geoefend.